

CREACIÓ D'UNA XARXA VIRTUAL COL-LABORATIVA DE RECURSOS D'APRENENTATGE.

Repositori de recursos sobre processos psicològics bàsics.

Mònica Sanz
Universitat de Barcelona
monicasanz@ub.edu

Llorenç Andreu
Universitat Oberta
de Catalunya
landreub@uoc.edu

Antonio Álvarez
Universitat de Barcelona
talvarez@ub.edu

José Antonio Aznar
Universitat de Barcelona
jaznar2@ub.edu

Javier de la Fuente
Universitat de Barcelona
jfuente@ub.edu

Ferran Pons
Universitat de Barcelona
ferran.pons@ub.edu

Javier Rodríguez-Ferreiro
Universitat de Barcelona
rodriguezferreiro@ub.edu

Concha San Martin
Martinez
Universitat de Barcelona
conchasanmartin@ub.edu

Josep M. Sopena
Universitat de Barcelona
jsopena@ub.edu

Elizabeth Gilboy Rubio
Universitat de Barcelona
egilboy@ub.edu

Juan Manuel García
Universitat de Barcelona
j.garcia@ub.edu

Resum

Aquest treball es centra en descriure l'organització i creació d'una xarxa virtual col·laborativa de recursos d'aprenentatge de processos psicològics bàsics portada a terme per diferents docents. La xarxa ha consistit en la creació d'una plataforma digital que actua com a un repositori que permet la introducció de recursos en diferents formats. Aquesta eina ha permès als docents compartir recursos i coordinar l'acció docent. A més a més, la plataforma s'està obrint als estudiants perquè puguin cercar i seleccionar aquells recursos que necessiten. Aquest fet ha creat una vertadera xarxa d'aprenentatge col·laboratiu entre professors i estudiants.

Text de la comunicació

La Declaració de Bolonya del 19 de juny de 1999 va establir les bases per a la construcció d'un "Espai Europeu d'Ensenyament Superior", organitzat en base a certs principis (qualitat, mobilitat, diversitat, competitivitat). Entre els seus objectius principals s'inclou la promoció de la cooperació Europea per assegurar un nivell de qualitat per al desenvolupament de criteris i metodologies comparables. En aquest sentit, la construcció de l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior implica dos tipus de reptes: la reforma curricular i la renovació metodològica (De Miguel, 2006). Però aquests reptes han de tenir molt present les característiques d'una societat en constant canvi.

La nostra societat cada cop està més immersa en l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació. L'ús de les TIC impregna les activitats quotidianes tant laborals i lúdiques de la majoria de persones i en especial, dels adolescents que consulten milers de webs, wikis, blogs o cercadors i es relacionen mitjançant múltiples sistemes de xarxes socials on-line. En aquesta gran eclosió de la xarxa, la societat del coneixement ha generat que la informació estigui a l'abast de tothom de manera que és més difícil seleccionar quina informació és certa, seriosa i

contrastada que simplement trobar informació sobre un tema. Per una altra banda, massa cops els docents d'un mateix àmbit de coneixement no treballen de forma prou coordinada de manera que molts recursos d'aprenentatge que podrien ser molts útils per a els seus companys no es comparteixen. O, encara pitjor, continguts i recursos similars són utilitzats en diferents assignatures que cursen els mateixos alumnes i que la manca de coordinació fa que no s'evitin aquests solapaments. Sobre aquesta base, el present treball recull la descripció de l'organització i creació d'una xarxa virtual col·laborativa de recursos d'aprenentatge portada a terme per diferents docents.

El projecte està basat en l'aprenentatge cooperatiu (Johnson i Johnson, 1999). Per aprenentatge cooperatiu es considera aquella situació d'aprenentatge en la qual els objectius dels participants estan estretament vinculats, de manera que cada un d'ells només pot aconseguir els seus objectius si la resta aconsegueix els seus (Johnson, Johnson, 1999). L'aprenentatge cooperatiu aprofita el gran potencial educatiu de la diversitat sociocultural per generar una adequada interacció entre els participants i afavorir el seu desenvolupament sociocognitiu (Ovejero, 1990; Fernández i Melero, 1995; Pujolàs, 2004). Sobre les bases del constructivisme, l'aprenentatge cooperatiu s'assenta en diferents principis instruccionals com la solució de problemes, el treball conjunt, l'anàlisi d'un problema des de múltiples perspectives o la presa de consciència del propi rol en un procés instruccional (Reiser, 2001). D'aquesta forma, cobren gran importància la promoció de valors i actituds fonamentals per al comportament ètic com el respecte, la solidaritat i la tolerància. En aquest marc, l'ús del conflicte sociocognitiu i la divergència d'opinions o respostes, el diàleg, la controvèrsia i la negociació democràtica, constitueixen elements clau per a desenvolupar propostes educatives que tenen la cooperació com a base de l'aprenentatge.

Per tal que es generi un aprenentatge realment col·laboratiu s'han de donar diferents condicions

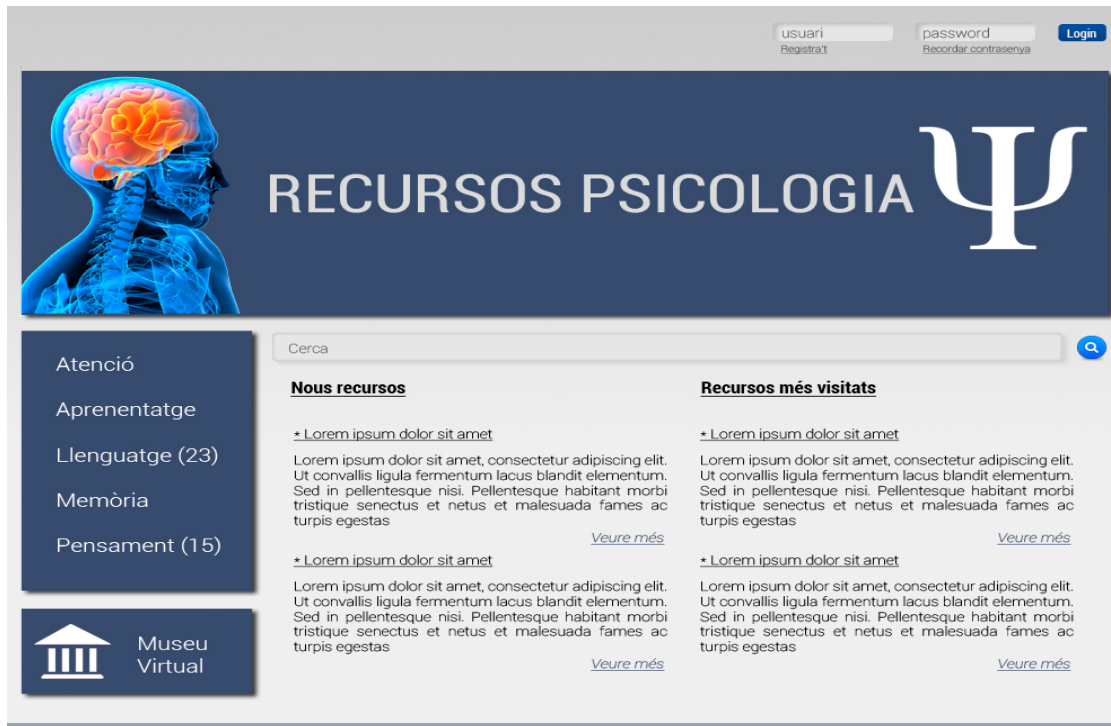
a. Interdependència positiva: La interdependència positiva es l'efecte que es produeix en les relacions entre un grup de persones quan els components del grup són conscients que l'èxit de cadascú depèn de l'èxit dels altres i que ningú pot assolir els seus objectius si no l'assoleixen també la resta de components del grup.

b. Interacció cara a cara: És el tipus d'interacció entre els membres d'un grup que afavoreix dinàmiques personals d'ajut, assistència, suport, encoratjament i reforç entre els membres que conformen el grup. Cada membre del grup precisa, per dur a terme amb èxit la seva tasca individual, que els companys del grup assolixin amb èxit, també, les seves tasques individuals. Per a això, han de compartir recursos amb ells i donar-los tot el suport i ajuda precisos, tothora que agrairà i aplaudirà la tasca assolida pels altres i de la qual ell en gaudeix. Per garantir aquesta interacció cara a cara, els grups han de ser d'un nombre reduït: entre 2 i 4 prioritàriament.

c. Responsabilitat individual: És l'assumpció per part de cada membre del grup de dos nivells diferents de responsabilitat: el grup ha de ser responsable d'assolir els seus objectius i cada component del grup ha de ser responsable de contribuir, amb la seva actitud i tasca, a la consecució de l'èxit del treball col·lectiu.

d. Autoreflexió en grup: És l'establiment dintre del grup de temps per a reflexionar conjuntament sobre el procés de treball, per tal de determinar quines accions dels seus membres són negatives o positives i decidir quines mesures conservar o modificar.

Des d'aquest punt de vista, s'ha creat una xarxa col·laborativa que ha consistit en l'agrupació de diferents docents de l'àrea de psicologia bàsica que, constituïts en un equip docent col·laboratiu, ha dissenyat i creat un repositori col·laboratiu de recursos per a l'aprenentatge d'assignatures de l'àrea de processos psicològics bàsics. Es tracta d'una plataforma digital que permet la introducció de recursos en diferents formats (documents, àudios, imatges i vídeos).

Imatge 1. Portal d'accés a la plataforma digital.

Tots els professors participants tenen un perfil d'editor que els permet carregar recursos a l'eina. Per tal de poder organitzar tots els recursos es va crear un catàleg multinivell de descriptors sobre l'àmbit del processos psicològics bàsics. Aquest catàleg de descriptors, juntament amb la introducció d'un box explicatiu per a cada recurs, va permetre poder organitzar la introducció dels recursos en el repositori així com la seva recuperació posterior amb l'ús de paraules clau.

Taula 1. Descriptors usats per a introduir els recursos al repositori distribuïts per processo psicològics.

Atenció, sensació i percepció	Aprenentatge	Memòria	Llenguatge	Pensament
<ul style="list-style-type: none"> -Processos atencional: atenció selectiva. -Models de capacitat. -Processos automàtics i controlats. -Facilitació i inhibició. -Xarxa d'orientació i xarxa executiva. -Processos perceptius en les modalitats visual i auditiva. -Sensació i percepció. -Escala psicofísiques. -Percepció de la forma, l'espai i del moviment. -Percepció del color, brillantor, claredat i contrast -Lleis de l'agrupament perceptiu -Il·lusions visuals i post-efectes -Reconeixement d'objectes i exploració visual -Percepció de l'espai auditiu. -Organització de la informació sonora complexa. -Percepció musical i de la parla. -Processos acústic-fonètics, representació fonològica i accés al lèxic. 	<ul style="list-style-type: none"> -Habitució. -Sensibilització. -Aprenentatge associatiu. -Condicionament clàssic i instrumental. -Interaccions condicionament clàssic i instrumental. -Generalització i discriminació. -Motivació, emoció i comportament. 	<ul style="list-style-type: none"> -Aspectes estructurals i funcionals de la memòria. -Sistemes de memòria. -Memòria de treball i memòria a llarg termini. -Processos d'oblit i recuperació. -Mnemotècnies -Memòria, societat i identitat -Representació, computació i conducta. 	<ul style="list-style-type: none"> -Paraules i significats. -Conceptes i categories. -Xarxes de conceptes. Àmbits aplicats de la psicologia de la memòria -Psicolingüística -Cognició. -Comunicació animal i humana. - Intencionalitat. -Teoria de la ment. - Pragmàtica. -Significació. -Representació del coneixement. -Conceptualització. -Comprensió del llenguatge -Producció del llenguatge. -Psicolingüística aplicada -Adquisició del llenguatge. -Bilingüisme -Aprenentatge de segones llengües. -Trastorns del llenguatge i de la comunicació. 	<ul style="list-style-type: none"> -Raonament inductiu i deductiu. -Raonament causal i contra factual. -Predicció i judicis de probabilitat. -Presca de decisions. -Generació i comprovació d'hipòtesis. -Resolució de problemes i creativitat. -Relacions entre pensament i altres processos psicològics. -Processos implícits i explícits de pensament. -Raonament moral.

Però lluny de ser només utilitzat per professors, l'eina s'ha obert a tots els estudiants matriculats a les assignatures dels professors participants. Els estudiants, amb perfils només de visitant, han pogut cercar i seleccionar aquells recursos que necessitessin. A més a més, l'eina permet fer comentaris sobre els recursos i valorar-ne la utilitat de manera que professors i estudiants han creat una vertadera xarxa d'aprenentatge col·laboratiu.

Conclusions

La creació de la xarxa de recursos col·laborativa ha permès compartir els recursos que professors del mateix àmbit de coneixement utilitzaven. Fruit d'aquesta col·laboració molts docents han iniciat una major coordinació en la impartició de continguts i en la distribució de recursos d'aprenentatge. És a dir que el que va començar com una eina per a compartir recursos ha acabat essent una excusa perfecta per a compartir estratègies, continguts i per a coordinar l'acció docent. A més a més, pel que fa als estudiants, la xarxa de recursos està facilitant la cerca de recursos de qualitat científica contrastada que els ha permès poder iniciar, ampliar i/o construir el seu aprenentatge d'una temàtica determinada de processos psicològics bàsics. És a dir, que la xarxa virtual col·laborativa de recursos d'aprenentatge s'ha configurat com una eina de gran importància per a l'entorn personal d'aprenentatge.

A partir d'ara, s'espera ampliar, actualitzar i consolidar els continguts actuals implicant a nou alumnat i nous professors implementant ja de manera reglada en els plans docents aquesta activitat formativa. D'igual manera, s'espera continuar construint l'arquitectura del repositori per tal que pugui abastar més recursos, que hi hagi transversalitat i associació en els continguts.

A més a més, el projecte també pretén la realització d'accions divulgatives i formatives per part de petits grups d'alumnes de diferents assignatures amb l'objectiu que en diferents formats, integrar continguts dels processos psicològics bàsics i exposar-los i treballar-los de manera més lúdica i creativa. Per fer això, s'espera introduir un *Museu virtual* en el Repositori sobre Processos Psicològics Bàsics (PPB). Aquest museu consistiria en fer una 'exposició virtual' sobre temes d'interès social i psicològic i que pugui lligar els diferents processos. Els comissaris del 'museu' serien els propis estudiants que amb la col·laboració dels professors de cada assignatura que són els que proposarien el tema d'interès i buscarien els elements expositius de cada procés psicològic.

Bibliografia

De Miguel Díaz, M. (2006). Metodologías para optimizar el aprendizaje: segundo objetivo del Espacio Europeo de Educación Superior. *Revista interuniversitaria de formación del profesorado*, 57, 71-92.

Johnson, D. W. i Johnson, R.J. (1999) *Aprender juntos y solos. Aprendizaje cooperativo, competitivo e individualista*. Sao Paulo: Aique.

Ovejero, A. (1990). *El aprendizaje cooperativo. Una alternativa eficaz a la enseñanza tradicional*. Barcelona: PPU.

Pujolàs, P. (2004). *Aprender juntos alumnos diferentes*. Barcelona: Eumo-Octaedro.

Reiser, R. A. (2001). A History of Instructional Design and Technology: Part I: A History of Instructional Media. *Educational Technology Research and Development*, 49(1), 53-64.

Qüestions i/o consideracions per al debat

- Com podem millorar la coordinació docent per no solapar continguts entre assignatures d'un grau?
- Com podem millorar la comunicació dels docents d'un mateix grau?
- Com podem compartir recursos entre docents?
- Com podem usar recursos docents sense vulnerar els drets d'autor?